

הלכות חלה

שיעור

עושה עיסה לחלק

תוכן הענינים

עשוי לחלק - לעצמו או לאחרים

1.....	הסוגיא
1.....	ירושלמי חלה פרק ד הלכה א
1.....	משנה חלה פרק א' משנה ו'
2.....	הראשונים
2.....	הרמב"ם
2.....	הלכות בכורים פרק ו' הלכה י"ט
2.....	החילוק שבין מחלק לעצמו או לאנשים אחרים
2.....	ביאור הצ"ח ובית אפרים בחילוק זה
3.....	חילוק בין אם אופה הכל ביחד או בפעמים נפרדות
3.....	החילוק בין אם כוונתו שוב לצרפו בסל
4.....	הראב"ד
5.....	התוס'
6.....	רבינו שמחה
7.....	הפוסקים
7.....	שולחן ערוך יורה דעה סימן שכ"ו סעיף ב'

עשוי לחלק - לעצמו או לאחרים

הסוגיא

כבר מובא הסוגיא דירושלמי פרק א הלכה ו', וששם איתא, העושה עיסה על מנת לחלקה בצק, פטורה מן החלה, ע"כ. ולכאורה פשטות לשונו של רבי יוחנן משמע שבכל אופן אם עשה לחלק פטור, בין אם עשה לחלק לאנשים הרבה או לאיש אחד. וכבר תמהו האחרונים שאם כן איך עלה בידנו המנהג שנהגו אבותינו ואבות אבותינו, להפריש חלה בערב שבת, שעושים עיסה כשיעור חלה, וחולקים אותו לכמה גלוסקאות. ואין בשיעור אחת מהגלוסקאות כשיעור חלה. וכתבו הפוסקים מהלכים לפרש זאת, ויתבאר בסמוך בע"ה.

ירושלמי חלה פרק ד הלכה א

יש דברים שהן חיבור בחלה, ואינן חיבור בטבול יום. חיבור בטבול יום, ואינן חיבור בחלה. חיבור בחלה, דתנינן, ובזמן שהן של אשה אחת, מין במינו חייב, ושלא במינו פטור. ואין (חייבין) [חיבור] בטבול יום, דתנינן תמן, המכניס חלות על מנת להפריש, ונשכו, בית שמאי אומרים חיבור, בטבול יום. ובית הלל אומרים, אינן חיבור בטבול יום. (חיבור בטבול יום ואינן חיבור בחלה) דתנינן תמן, בשר הקודש שקרם עליו הקופה. הא שאר כל הקופה חיבור, ואין סופו לחתכו? ואינן חייבים בחלה, דא"ר יוחנן העושה עיסה על מנת לחלקה בצק פטורה מן החלה:

נראה שיש סתירה בין הרישא ובין הסיפא של ירושלמי זה. שברישא הירושלמי אומרת שחלה אינו דומה לטבול יום, ששם המכניס חלות על מנת להפריש, (דהיינו כהן שגובה הפרשות חלות מישראל, ושם חד על גבי חבירו, ודעתו להפרישם אחר זמן), לא הוי חיבור, ואילו בחלה הוי חיבור. ובסיפא הירושלמי אומרת שאם עושה עיסה לחלק לא הוי חיבור כרבי יוחנן. והרי גם ברישא מדובר שעשה לחלק, דהא מדמינן לה לכהן שגובה חלות על דעת להפריש, ואפילו הכי ברישא הירושלמי אמרה שהוי חיבור לחלה. ופירש הגר"א שם שכוונת הירושלמי לחלק בין המחלק לעצמו למחלק לאחרים. ז"ל, וע"כ צ"ל לאנשים הרבה (בסיפא של הירושלמי), אבל לדידיה חייבת (ברישא של הירושלמי), ממש"ש חיבור בחלה, ואינן חיבור בט"י, דתנינן כו' ע"מ להפריש כו', ועבמתני' ריש טבול יום, עכ"ל. (נראה שרצונו לומר כנ"ל, שבמשנה דטבול יום מדובר שהכהן גובה ההפרשות חלה על מנת לחלק, אם כן הוא הדין כך מדובר לגבי חלה, והוי חיבור אף שעושה זאת על מנת לחלק. ועל כרחק שיש לחלק בין מחלק לעצמו למחלק לאחרים.)

משנה חלה פרק א' משנה ו'

חלות תודה, ורקיני נזיר, עשאן לעצמו פטור, למכור בשוק, חייב.

גם ממשנה זו הביא הגר"א הנ"ל שיש לחלק בדין זה בין עשוי לחלק לעצמו או לאחרים, ז"ל, אבל א"א (שיהיה פטור עשה לחלוק לעצמו), דא"כ חלות תודה דשלש מצות מעשרון, יהא פטורות מחלה, וכן רקיקי נזיר, ובמתני' (ו' פ"ק) חלות תודה ורקיני, עכ"ל. ובסמוך נביא שהבית אפרים כתב דחוי לראיה זה.

הרמב"ם

הלכות בכורים פרק ו' הלכה י"ט

נחתום שעשה עיסה לעשותה שאור, לחלקה, חייבת בחלה, שאם לא תמכר יעשנה פת, אבל העושה עיסה לחלקה בצק פטורה.

החילוק שבין מחלק לעצמו או לאשנים אחרים

מביא לשון רבי יוחנן וכן"ל לשונו משמע שבכל אופן שעשה לחלק פטור. אלא שכן"ל הגר"א הביא ראיה מהירושלמי פרק ד' הנ"ל, ושם גם הביא לשון רבי יוחנן, ומוכיח הגר"א שצריך לפרש שמדובר שחלקו לאנשים אחרים. אם כן אפשר לומר שהרמב"ם נקט לשון הגמ' כדרכו וגם כוונתו הכי. וכן הוא משמעות הרבה פוסקים. שעל הטור והשולחן ערוך שכ"ו סעיף ב', שנקטו כלשון הרמב"ם פירשו הרבה שהכוונה לאנשים הרבה. לכן לכאורה פירשום גם על הרמב"ם אמור. כך פירש הפרישה שם ס"ק ג', ז"ל, לחלקה בצק, פירש ליתן הבצק לאנשים הרבה, עכ"ל. והב"ח פירש ז"ל, פירוש בעל הבית שעשה עיסה גדולה, לחלקה לבני ביתו, ליתן לכל אחד ואחד חלק אחד, שלא יהא בו כשיעור, פטורה. שהרי בדעתו תלוי ליתן לכל אחד ואחד, ומסתמא ודאי לא יחזור מדעתו, אלא שיחלקה לחלקים קטנים, שאין בהם כשיעור, הילכך פטורה, עכ"ל. והפתחי תשובה שם הבין שכוונתו כמו הפרישה, לכן צריך לומר שהבין שהכוונה על בני בית שאין סמוכין על שולחנו. ולקמן יבואר עוד שיטתו בע"ה. וכן פירש הש"ך ס"ק ה' ז"ל, לחלקה בצק. לאנשים הרבה, וכו' עכ"ל. וכן הלבוש סעיף ב' פירש כך, ז"ל, אבל שאר אדם, העושה עיסה על מנת לחלקה לאחרים, בעודה בצק, פטורה, עכ"ל. וכן"ל כך פירש הגר"א והביא הראיות הנ"ל.

ביאור הצ"ח ובית אפרים בחילוק זה

וביאור חילוק זה למה יש לחלק בין לעצמו ובין לאחרים, ביאר הצ"ח ברכות דף לז:, ז"ל, אומר אני, שהפרש בין מחלק לאנשים הרבה, למחלק לעצמו, כי החילוק לאנשים הרבה, היא כריתות ששוב לא יבואו לצרף, משא"כ המחלק עיסתו לעצמו, כיון שאפשר שיבוא גם אח"כ להצטרף יחד, אפי' הוא מחלקם לאפותם בתנורים הרבה, הלא אפשר להם גם אחר האפיה לבוא לצירוף סל, לכן גם עתה אין החילוק מוציאם מידי חיוב חלה, עכ"ל.

וכן הבית אפרים יו"ד סימן ס"ט כתב סברא זו, בתחילת תשובתו (ומסקנתו יתבאר לקמן בע"ה). ז"ל, והנה הא דמחלקינן בין אם דעתו לחלק לאדם א', אן לאנשים הרבה, צ"ל משום דגבי אדם אחד אנו רואין אותם כמצורפים יחד, שהרי כל שעה הם בידו לצרף אותם, כל זמן שהם בצק, ואף לאחר שנאפו, עדיין יש בידו לצרפם בסל. משא"כ כשמחלק אותם לאנשים הרבה, שאין מצטרפין יחד אח"כ, אז כיון דבשעת גלגול היה דעתו לחלקה, רואין אותה כאלו כבר נתחלקה. ולפ"ז א"ש, דאע"ג דבאדם א' שדעתו לחלק לבצקים קטנות, ולעשות גלוסקאות לאפותם, שפיר הם כאלו לא נתחלקה כלל, כיון דאכתי חזי לאצטרופי בתנור או בסל, וכו'. ומצאתי בצ"ח על מסכת ברכות, שכתב כעין מ"ש, אלא שביארתי יותר בס"ד, עכ"ל.

ולכאורה כוונתם מבוארת, שצריך שיהיה חילוק המחלק העיסה לעולם, בענין שלא יהיה שיעור. אבל אם בדעתו לחלקו, אבל אחר כך דעתו לצרפו בסל, כיון שצירוף סל מצרף הכל ביחד לשיעור, ומחייב בחלה, שוב לא נחשב דעתו לחלק כאילו כבר נתחלק לפחות מכשיעור. שכיון שאין פחות מכשיעור זה עתיד לעמוד להיות נחשב לו לפטור מחמת שאין כאן שיעור, אלא יחשב כמצורף בכלי, שוב לא נחשב, ככל העומד לחלק כחלוק דמי. גם נראה שהצ"ח כולל בלשונו, שאף אם בדעתו לחלקו ולא לצרפו

בכלי, לגבי זה הוא כנחתום, שמא ישנה דעתו ויצרפם בכלי. אבל אם בדעתו לתת לשני אנשים, וכבר אמר לשני האנשים שנותן להם, וכמו שכתב הב"ח, שדרכו לתת לבני ביתו, אז לא הוי כנחתום, שאין לחשוש שיחזור בזה, ואף אם יצרפם בכלי, לא מהני צירוף ההוא, כיון שבדעתו לתתם לאנשים אחרים, כדאיתא בסימן שכ"ה א', ואף נשכו זה בזה הדין כך כדאיתא בסימן שכ"ו סעיף א. ושיטת הבית אפרים בזה יתבאר בסמוך בע"ה.

הצל"ח לפני מה שהבאתי כבר כתב יסוד חילוקו, כסברא בפני עצמה, קודם שהכניסו לחילוקו של האחרונים לחלק בין לחלק לשני אנשים, או לעצמו. ואביא דבריו כי המה שייכים למה שהארכנו לעיל, לענין מחלוקת הרמב"ם והראב"ד אי פסקינן כרבי יוחנן לענין איש אחד שחלק. ז"ל, ונלע"ד ללמד זכות על המנהג, דהרי הראב"ד שם בפ"ו מהל' בכורים, חולק על עיקר דינו של ר' יוחנן, ופסק כר' שמעון בן לקיש, ואפי' עושה כדי לחלק חייב בחלה. ואף שאנן פוסקים כהרמב"ם, מ"מ הרי בזה אם התנור מצרף ג"כ איכא פלוגתא דרבוותא, והרא"ש פסק דהתנור מצרף כמ"ש הלחם חמודות סי' ל"ז, והרשב"א ג"כ מספקא ליה, ועיין בכסף משנה פ"ו מהל' בכורים הלכה ט"ו. וא"כ איכא ספק ספיקא לחיוב, שמא קיי"ל כהראב"ד, ואת"ל כרמב"ם, שמא התנור מצרף, ושפיר מברך על הפרשת חלה. ועוד אני אומר, כו'. שיצטרפו ע"י השלחן, דהיינו צירוף סל. ואף שקיי"ל, שאם נתנה על טבלא שאין לה לבזבז אין מצטרפים, וכן פסק הש"ע בסי' שכ"ה [סעיף א']. היינו משום, שהוא בעיא דלא איפשטא, במס' פסחים דף מ"ח ע"ב, ועכ"פ ספק הוא, ובצירוף ספיקות הנ"ל הוא כודאי לענין ברכה. ואף שהם מברכין תיכף בעודה עיסה, היינו שזה לא מקרי כלל דעתו לחלק, דזה מיירי שיחלקם, ואין דעתו לצרפם עוד, אבל היכא שדעתו לצרפם לא מקרי גם עתה דעתו לחלק, והם תיכף חייבים בחלה. כן נלע"ד ללמד זכות על מנהג ישראל, עכ"ל.

כנ"ל בסוף דבריו כתב יסודו שחלוקה צריך להיות חלוקה המתקיימת, ולכן אם דעתו שוב לצרפם, לא נחשב לחלוקה. ואחר זה כתב המובא לעיל, שבזה איכא גם ליישב האחרונים, שמחלקים בין אם עושה לחלק לאיש אחד או לאנשים הרבה. שאם עושה לאיש אחד, לא הוי חלוקה המתקיימת, שעומד להצטרף על ידי סל, אבל לשני אנשים הוי חלוקה המתקיימת. וכנ"ל פירשנו כוונתו שאף אם בדעתו שלא לצרף בסל, בזה הוי כנחתום שאולי ישנה דעתו לצרף בסל. וזה כעין סברת הראב"ד אף לגבי איש אחד המחלק לאנשים הרבה, אלא שהראב"ד סבר שאף בזה איכא למיחש שישנה דעתו, ובזה לא סוברים כמותו. אבל באיש אחד אף שאין כוונתו לצרף בסל, שפיר יתכן שישנה דעתו ויצרף בסל, שהוא דבר הרגיל, ואין שום הכרח לו שבדוקא לא יצרפם בסל אחד מן הסתם.

חילוק בין אם אופה הכל ביחד או בפעמים נפרדות

אבל הדברי חמודות אות כ', כתב דפשטא דמימרא לא משמע הכי. וכן הבית אפרים יו"ד סימן ס"ט דחה מהלך זה ברמב"ם, ז"ל, הרמב"ם בפ"ו מהל' בכורים כ' סתם העושה עיסה לחלק הבצק פטורה, וכו', וב"ח פ"י גם בדברי הטור שדעתה לחלקה לב"ב כו' ואין לשון הטור מורו' כן, עכ"ל. לכן הדברי חמודות כתב מהלך אחרת ז"ל, אני אומר, דחלקה בצק אפי' לעצמו היא, ומיהת דהיינו שיחלקה שלא לאפות עכשיו הכל, אלא ליומא אחרת, או מסעודה לסעודה אחרת, כמו משחרית לערבית, אבל המחלק העיסה בצק לאפות מיד הכל, אף על פי שאין בכל חלק כשיעור לא נפטר כלל, עכ"ל.

החילוק בין אם כוונתו שוב לצרפו בסל

והבית אפרים כתב, שהדבר פשוט לו שאם אין החלוקה עשוי לקיים, לא נקרא חלוקה כלל, ולכן אף לרמב"ם לא הוי פטור, שחלוקה בעי, והוא סברת הצל"ח. ז"ל אחר שכותב שסובר שהרמב"ם אינו מחלק

בין חילוק לשני אנשים, ובין לאיש אחד, ולפי מה שכתבתי נראה, דדוקא אם דעתו לחלק לבציקות קטנות, ולא יבואו אח"כ לידי צירוף. משא"כ כשדעתו לצרפם בשעת אפי' אח"כ, מה בכך שהיה בדעתו לחלקם, מ"מ הרי שוב דעתו לצרפם אחר החלוקה, ובתר בתרא אזלינן. רק היכא שאין בדעתו לצרפם אח"כ כלל, וכו'.

ובהכי א"ש מה שהקשה הגאון מוהר"ר אליהו ז"ל מהך דחלות תודה, משום דהתם בדעתו שאם לא ימצא לקוחות, שיקח אותם לעצמו, ומה בכך שהוא מחלקם בצק, הרי הוא חוזר ומצרפם בתנור, או בסל. ובהכי א"ש גם מנהג ישראל תורה, לפי דעת כל הפוסקים, דאע"פ שהם מתחלקי' לגלוסקאות, מ"מ הרי הם אופין אותם יחד, ורודים ונותנים לסל א' יחד, ואין חלוקת הבצק הזו סופה להתקיים. משא"כ כשהוא חלוקה המתקיימת, דומיא דמחלק לאנשים הרבה, אף באיש א' פטור, עכ"ל.

אם כן אף שכותב אותו סברא של הצל"ח לא רצה לפרש שסובר הרמב"ם לחלק בין חילוק לשני אנשים לחילוק לאיש אחד, וכמו שכתב הצל"ח. ונראה שרק פלג במקצת, שלא סבר לומר שאם בדעתו לחלק לאיש אחד, ואין דעתו לצרף יחד, שעדיין מצטרף מחמת שאנו חוששים גם בזה שמא ישנה דעתו, וכמו שפירשתי דעת הצל"ח. אבל דבריו קרובים מאד לדברי הצל"ח, ודברי הפוסקים שמחלקים בין חילוק לאנשים הרבה, או לאיש אחד. שמן הסתם אם מחלק לעצמו, בדעתו לצרפו בסל, או לפחות אין דעתו שלא לצרפו בסל, ואילו לחלק לשני אנשים, צירוף סל לא מהני, והוי חלוקה.

אם כן זה שמביא הפתחי תשובה את דברי הבית אפרים בלשון זה, ובתשו' בית אפרים שם כתב ליישב המנהג, דדוקא אם דעתו לחלקו באופן שלא יבואו אח"כ לידי צירוף לעולם, שאז היא חלוקה המתקיימת, פטורה. ואין חילוק בין איש א', לאנשים הרבה. אבל אם דעתו לצרפה בעת אפיה, ורודים ונותנים לסל אחד, ואין חלוקת הבצק הזה סופה להתקיים, לא מקרי עושה לחלק ע"ש, עכ"ל. אף שכך כתב, אבל באמת נראה כנ"ל שגם הבית אפרים יסבור ברוב המקרים שיהיה חילוק למעשה בין איש אחד לאנשים הרבה. שכנ"ל בחילוק לשני אנשים, תמיד יהיה חלוקה, ובחילוק לאיש אחד, לא שכיח שיהיה נחשב לחלוקה, שמן הסתם אין לו קפידא שלא יצרפם בסל.

הראב"ד

הגר"א הנ"ל דייק מן הראב"ד שסבר שאין לחלק בין חילוק לאיש אחד או לאנשים הרבה. ז"ל, וכ"מ בראב"ד הנ"ל שמביא ראיה מירושלמי דבעי מיעבד איטרא כו' וכן מבואר בדבריו, ואחר כך בסמוך לזה כתב שוב כזה, ואף שבדברי הראב"ד א"א לפרש כמבואר למעיין בדבריו היטב, עכ"ל. ולכאורה כוונתו שהראב"ד מביא ראיה שאשה שעושה עיסה סופגנים, איכא למיחש שמא ישנה דעתה לעשותה עיסה. ואילו סבר הראב"ד שיש לחלק בין אם עושה לעצמה ובין עושה לאחרים, מה ראיה איכא מזה. שאני התם שהיא עושה רק לעצמה, ורק שמה איכא למיחש שמה תשתנה דעתה, אבל אם עושה לאחרים, לא חיישינן לזה.

ולכאורה ראייתו מובנת כפי איך שהב"ח כתב לפרש שני אנשים. שכ"ל הב"ח כתב שהכוונה שעושה לחלק לבני ביתו. וכן הערוך השולחן פירש כך, ז"ל, ונראה דה"פ, דבעה"ב שיש לו בני בית מרובים, שכל אחד אוכל לעצמו, ועל הבעל הבית לעשות בעדם, או שמשלמים לו, או שנותן להם מכיסו. ולכן כיון שנותן לכל אחד פחות מכשיעור חלה, והם מסתמא כמקפידים, ולכן אינו מצטרף. אבל בעה"ב העושה למכירה, דינו כנחתום [וגם הב"ח פ"י כעין זה, וז"ל בעה"ב וכו' לחלק לבני ביתו, ליתן לכל אחד חלק שלא היה בו כשיעור וכו' עכ"ל]. ואין הכונה שכולם סמוכים על

שולחנו. וכו'. וכוונת הב"ח, שאוכלין כל אחד בפ"ע, וכן הוא כוונת הטור וש"ע, אלא שקיצרו במובן ודו"ק], עכ"ל.

ונראה שכוונתם לפרש הכי, שסברו שאם מדובר באיש שדעתו לחלק לאנשים הרבה, אבל לא אמר להם שיחלק להם, והם לא נתרצו לקבל, בזה דינו כנחתום. שאף שכוונתו לחלק לאנשים הרבה, על דעתם הוא סומך, שמא לא ירצו לקבל ממנו, ושוב לא יחלק להם, אלא יקח הכל לעצמו. לכן פירשו שהכוונה שכבר היה הסכם ביניהם שהוא יחלק לבני ביתו, ולכן הוי כמקפידים, דהיינו שמקפידים שלא יצרף לאחד אלא שכל אחד יקבל את שלו, לכן שפיר הוי חלוקה.

וכנ"ל לכאורה ראית הגר"א מהראב"ד מובנת על פי הבנה זה של הב"ח והערוך השולחן. שלפי דבריהם שפיר מדייק הגר"א, שאיך מביא הראב"ד ראייה מזה שחוששים שאשה העושה לעצמה, תשנה דעתה מעשות העיסה סופגנים. ומה ראייה לעושה לזה שיש לו הסכם לאחרים לתתם להם, ששם בודאי אין לחוש שלא ישנה דעתו ולא יעשה כהסכמו. אבל אי מפרשים שכל העושה לחלק לאחרים, ואף שלא אמר להם שעושה כך, אז לכאורה אין ראייה, שהראב"ד שפיר מביא ראייה, שאם יש חשש שתשנה האשה דעתה ולעשותה סופגנים, גם איכא למיחש שישנה דעתה שלא לתתה לאנשים הרבה, אלא תשאר הכל לה.

התוס'

התוס' ברכות דף לז: ד"ה לחם העשוי כותב ז"ל, ורימשי"ש, אף על גב דחייבין בחלה, שהיו עיסה מתחלה, פטורין מהמוציא, ואין מברכין עליהם אלא בורא מיני מזונות, דלית להו תוריתא דנהמא, ואחר כך ברכת מעין שלש על המחיה ועל הכלכלה. ור' יחיאל ז"ל היה מסופק אם וירמשי"ש חייבין בחלה, משום עושה עיסתו בצק כדי לחלקה פטורין מן החלה, דלית בהו שיעורא, הכא גבי וירמשי"ש נמי פעמים מחלקן, שאין משימין שיעור חלה בקדרה אחת, אך היה מצריך ליקח חלה, בלא ברכה, בשביל הספק, עכ"ל.

הגר"א הנ"ל מדייק מרבינו יחיאל דלא סבירא ליה שיש לחלק בין חילוק לאדם אחד ובין חילוק לשני בני אדם, שהרי רבינו יחיאל כתב שספיקו מחמת שאין משימין שיעור חלה בקדרה אחת, אם כן החילוק שבו הוא דן, הוא חילוק לעצמו. ז"ל הגר"א, ומ"מ בדין הנ"ל דס"ב מסתבך אני בזה דלכאורה משמע אף בביתו העושה לחלק לעיסות קטנות פטור [וכ"כ תוס' בברכות ל"ז ב' ד"ה לחם. ור' יחיאל כו'], עכ"ל. ואחר כך כתב דבריו שהובאו לעיל שסבירא ליה שאי אפשר לומר זאת מחמת ראיותיו מהמשנה חלה לגבי חלות תודה, והראיה מהירושלמי לגבי ההבדל בין טבול יום וחלה, ומהמנהג הנהוג לדורות שמפרישים חלה בערב שבת, אף שמחלקים העיסה לגלוסקאות אחרות. אבל לא חזר לתרץ את דברי רבינו יחיאל, ומשמעותו שחולק עליו להלכה.

אמנם הצ"ח והבית אפרים ישבו בטוב שלא יסתור רבינו יחיאל את דברי הפוסקים שמחלקים בהכי, על פי מהלכם הנ"ל בטעם הפסוקים לחלק ביניהם. ז"ל הצ"ח, אלו הוירמשי"ש שמבשלים בשתי קדירות, ועיקר חיובם בשעה שהם עיסה וכמו שכתבו התוס' שחלה עיקר בשעת עיסה, ואף שעושה אותם אח"כ סופגנין לא איכפת לן לענין חלה, אבל זה שעושה וירמשי"ש ודעתו לחלקם, וא"כ אין ראוי שיתחייבו עתה אלא מכח שגם לסוף יכולים להצטרף הכל, ואלו שלבסוף כבר הם סופגנין אם לא נתחייבו עתה לא נצטרפו בסוף, ולכן הדין בזה כמו העושה לחלק לאנשים הרבה, עכ"ל.

וז"ל הבית אפרים, ולפ"ז א"ש, דאע"ג דבאדם א', שדעתו לחלק לבצקים קטנות, ולעשות גלוסקאות לאפותם, שפיר הם כאלו לא נתחלקה כלל, כיון דאכתי חזי לאצטרופי, בתנור או בסל. מ"מ כשנותן אותם בקדרות לעשות מהם סופגנין, שוב א"א לצרף אותם יחד, ומה לי אם גלגל העיסה ע"מ לחלקה בצק לאנשים הרבה, או גלגל העיסה ע"מ לחלקה בקדרות הרבה, כיון דאז הם נעשים סופגנין, ובטל מינייהו תורת חלה. והלכך שפיר מספקא ליה לרבינו יחיאל בהא מילת', דשמא בכה"ג הוי כעושה עיסה ע"מ לחלקה בצק לאנשים הרבה דפטורה, וזה ברור ונכון לענ"ד, עכ"ל.

ולכאורה יישובם את דברי הפוסקים הוא כפתור ופרח, ונהפך השאלה לברר מה היה ספיקו של רבינו יחיאל לומר שיהיה חייב בחלה. ונראה שצריך לומר שמסופק אם זאת ההבנה האמיתית בטעם הפטור של לחלק, מחמת שסתם אמר רבי יוחנן העושה עיסה לחלק פטור. וכן נראה שביאר כוונת הספק מעין זה הערוך השולחן, ז"ל שם, והספק בתוס' ברכות ל"ז ב ד"ה לחם בוירמשי"ש שנותן לכמה קדרות ע"ש ורבים תמהו עליהם עי' שנות אליהו ובגליון ירושלמי שם וכוונתם פשוטה דאפשר כיון דבעה"ב אחד הוא הוי צירוף וכמ"ש בסוף סי' זה וכוונת הב"ח שאוכלין כל אחד בפ"ע, עכ"ל.

אבל אם כן עדיין לא נתרץ המנהג לגמרי, לפי רבינו יחיאל, שיש לו צד לומר שאף המחלק לעצמו פטור. ונראה שאפשר לפרש שמסופק אם יש לפסוק כהראב"ד שחושש שאף היחיד העושה לחלק, ישנה דעתו ולא יחלק, או שיש לפסוק כהרמב"ם שאין חוששים לגבי יחיד. אי נמי ומעין זה, אי יש לפרש כהב"ח, שאף ביחיד רק אין חוששין שישנה דעתו אם כבר אמר לאחרים שיתן להם, או שיש לפרש כהפרישה שאף אם לא אמר לאחרים, אין חוששין שמא היחיד ישנה דעתו. ועל הצד שאין חוששין שמא ישנה דעתו, בזה האחרונים הנ"ל מבארים, שאף שכוונתו רק לחלק לעצמו, עדיין נקרא חלוקה המתקיימת כיון שאחר שנתבשל שוב אי אפשר לצרפו לשיעור חלה.

רבינו שמחה

רבינו שמחה מובא בהגהות על ההגהות מיימוני המובאים בסוף ספר זרעים, ז"ל, כתב רבינו שמחה הא דאמרינן העושה עיסה על מנת לחלקה בצק פטור, לא תימא דוקא לחלקה בין שתי נשים, אלא אפילו לחלק לעצמו, או אפילו לעשות ממנו בצקות קטנות פטורות, אם לא שיצרפם התנור, אבל צירוף תנור מחייב בחלה או צירוף סל, וכו', עכ"ל. אם כן כתב מפורש שאין לחלק בזה, אבל גם בשיטתו הבית אפרים כותב מחמת שהיה נראה מהלכו ברור, שכוונתו בענין שלא יבא אחר כך לצירוף. ז"ל אחר שמביא דברי רבינו שמחה ועוד הרבה ראשונים, (כבר מובא הרבה מלשון זה לעיל), ולפי מה שכתבתי נראה, דדוקא אם דעתו לחלקה לבציקות קטנות, ולא יבואו אח"כ לידי צירוף, משא"כ כשדעתו לצרפם בשעת אפי' אח"כ, מה בכך שהיה בדעתו לחלקם, מ"מ הרי שוב דעתו לצרפם אחר החלוקה, ובתר בתרא אזלינן, רק היכא שאין בדעתו לצרפם אח"כ כלל, ומכ"ש בעושה עיסה סופגנין שא"א שוב לצרפם כלל, וכו'. ובהכי א"ש גם מנהג ישראל תורה לפי דעת כל הפוסקים דאע"פ שהם מתחלקי' לגלוסקאות מ"מ הרי הם אופין אותם יחד ורודים ונותנים לסל א' יחד ואין חלוקת הבצק הזו סופה להתקיים משא"כ כשהוא חלוקה המתקיימת דומיא דמחלק לאנשים הרבה אף באיש א' פטור, עכ"ל.

הפוסקים

שולחן ערוך יורה דעה סימן שכ"ו סעיף ב'

נחתום שעשה עיסה לעשותה שאור לחלקה, חייבת בחלה, שאם לא תמכר יעשנה פת. אבל (שאר אדם) העושה עיסה לחלקה בבצק, פטורה.

השולחן ערוך פסק כלשונו של רבי יוחנן, והרמב"ם, שכנ"ל משמעותם שבכל ענין קאי דין זה של עשוי לחלק, אף מחלקו לעצמו. אבל גם כבר נתבאר שהרבה פוסקים כתבו שהכוונה דוקא לחלק לאנשים אחרים, אבל אם כוונתו לחלק לעצמו, לא הוי חילוק וחייב בחלה. המה הלבוש והפרישה והב"ח והש"ך והגר"א והערוך השולחן. וכן נתבאר שאף שהבית אפרים חלק על חילוק זה, ועוד הוכיח שיש ראשונים שאין סוברים לחלק בהכי, מכל מקום הוא סבר כדבר פשוט שכולי עלמא מודים, שצריך שהחילוק יהיה חילוק העומד. ולכן צריך שיהיה כוונת היחיד לא לצרפם בסל, אחר חילוקם, ונתבאר שלכאורה כוונתו שיש ליחיד דעת במיוחד לא לעשות זאת. אבל אם אין לו כוונה מיוחדת לא לעשות זאת, לכאורה היה מודה שאין זה נקרא חילוק, מחמת שאפשר שלבסוף יצרפם בכלי ושוב יתחייב. אבל לגבי מחלק לשנים שלא מועיל שום צירוף אחר החלוקה, יהיה חלוקה הפוטרת. אם כן גם לפי הבית אפרים ברובא דרובא של המקרים יהיה קיים חילוק זה שבין מחלק לעצמו, ובין מחלק לאחרים. נמצא שכמעט לכל השיטות קאי חילוק זה, שדין זה אמור רק לגבי חילוק לשני אנשים, אבל לא לעצמו. ושיטת הדברי חמודות לחלק בין אם כוונתו לאפות הכל ביחד או בזמנים אחרים, הוא דעת יחיד, וכן לא הביא מקור לדבריו, וגם נפרך מהתוס' כהנ"ל, אם לכאורה אין צריך לחשוש לה. אם כן העושה לחלק בצק לאנשים הרבה פטור, ולעצמו חייב, ואף שאין כוונתו לאפות הכל ביחד, עדיין יכול להפריש בברכה. ואם כוונת היחיד לעצמו ויש לו דעת מפורש שלא לצרפם בסל, צריך עיון אם יכול לברך, דעדיין היה נראה שיכול לסמוך על רובה דרובה של הפוסקים המחייבים. ובפרט שהצל"ח שאזיל בשיטת הבית אפרים, נתבאר לעיל שסובר שלגבי זה סברו הפוסקים הנ"ל שיש לחשוש שישנה דעתו ויצרפם בסל.

אבל העושה עיסה על מנת לחלקה לאנשים, אבל לא אמר לאותם האנשים שעושה בשבילם, לכאורה אינה פטור מחלה, שאז דינו כנחתום שבדעת לקוחות תלוי, אף הוא בדעת מקבלי מתנה הוא תלוי. וכמו שנתבאר דבר זה לעיל, שכך כוונת הב"ח והערוך השולחן. אבל כבר נתבאר שהרבה אחרונים אומרים חילוק זה סתם, ולא מחלקים במה דחילקו הב"ח והערוך השולחן. אם כן משמעותם שסוברים שאין לחשוש שמא לא ימצא לוקחי מתנה, כמו שיש לחוש שמא לא ימצא קונים. אם כן נראה שיש להפריש חלה בלא ברכה.